HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

(א) סוכה נ: נא. [תענית כז. ע"ז מז.], (ב) [עי' תוס' ר"ה ל: ד"ה ונתקלקלו], (ג) (חולין קכ), (ד) ברכות לה. [לקמן יב.], (ה) חולין קכ:, (ו) [תהלים ל],

תורה אור השלם

1. וְאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ: במדבר ח יט
2. וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהָיו כְּכָל אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְיָ: דברים יח ז
3. בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל יְיָ אֶת שֵׁבֶט הַלֵּוִי לָשֵׂאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְיָ לַעֲמֹד לִפְנֵי יְיָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: דברים י ח
4. תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל: דברים כח מז
5. פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם: תהלים יט ט
6. וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ: דברים כו יא
7. וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגֶּפֶן הֶחֳדַלְתִּי אֶת תִּירוֹשִׁי הַמְשַׂמֵּחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל הָעֵצִים: שופטים ט יג
8. וּכְנַנְיָהוּ שַׂר הַלְוִיִּם בְּמַשָּׂא יָסֹר בַּמַּשָּׂא כִּי מֵבִין הוּא: דברי הימים א טו כב
9. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד מז
10. שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל: תהלים פא ג
11. הֵמָּה יִשְׂאוּ קוֹלָם יָרֹנּוּ בִּגְאוֹן יְיָ צָהֲלוּ מִיָּם: ישעיה כד יד
12. וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ: במדבר ז ט
13. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל: שמות יט יט

* * *

רבינו גרשום

עשר נקבים היו בה. בקתה שחלולה היתה כולה: **מתניתא גוזמא.** המשנה החיצונה מוטעית לעולם: **עיקר שירה בפה.** (מה) [השיר] שהלוים אומרים בפיהם הוא עיקר שירה: [**ותסברא ר' יוסי.** דאמר דישראלים היו מאי קסבר כו']: **מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשרות** ומאן דחזי להו דקיימי בין לוים לא דייק אי בכלי מזמרין אי בפה ומעלין ליוחסין ומחלקין להם מעשרות: **מעלין מדוכן ליוחסין.** משום הכי בעינן משיאין לכהונה: **אבל לא למעשרות** משום הכי לא בעינן לוים: [**לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד ולכפר**] **מה כפרה.** דכהנים דהיינו מתן דמים מעכבת אף עבודת הלוים דהיינו השירה מעכבת: **ורבנן.** להכי איתקוש עבודה דלוים לכפרה דכהנים דמה כפרה ביום דכתיב ביום צוותו: [**שירות**] **שבשם.** שמזכיר בה את השם: **זה שירה.** אזכרות שבמזמורים: **ואימא נשיאות כפים.** דכהנים שיש בה הזכרות השם ופשטיה דהאי קרא בכהנים כתיב דגמרינן מיניה בזמן שי"ט סמוך לשבת בין מלפניה בין לאחריה היו כל המשמרות שוין בחילוק לחם הפנים שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך מאי שעריך בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד. וכתיב חלק כחלק יאכלו: [**הוי אומר זו שירה** דכתיב עבדי ירונו מטוב לב]: **טוב לבב לא איקרי.** לא תורה ולא ביכורים: [**אתיא טוב טוב.** כתיב בשירה ובטוב לבב. ובביכורים בכל הטוב: **מנין שאין אומרים.** לוים שירה] אלא על היין בשעת ניסוך היין [שנאמר ותאמר להם הגפן וגו']: **משכחת לה.** אפי' לר' יונתן דאומר שירה על הביכורים: **כדתני רב יוסף מנין שאם הביא ענבים** [בכורים] לירושלים ודרכן קודם ביאתו לעזרה מנין שטעון הבאה אותו יין ת"ל **תביא** לרבות: **ישור במשא.** הוי לשון שרה: [**בילווטי.** שם חכם: **איזוהי עבודה שצריכה עבודה**] **הוי אומר** [זה] **שירה.** שהלוים אומרים בפה ואחרים עובדים להם בכלי שיר ומסייעין להם: ואיכא דאמרי שצריכה עבודה דאין אומרים שירה אלא בשעת עבודה:

* * *

עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר במתניתא תנא היא אמה [א] וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה נקבים היו בה כל אחד מוציא מאה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך מתניתא גוזמא: ועבדי כהנים היו כו': לימא בהא קמיפלגי דמ"ד עבדים היו קסבר (א)עיקר שירה [א]בפה וכלי לבסומי קלא [ב] הוא דעבידא ומ"ד לוים היו קסבר עיקר שירה בכלי ותסברא רבי יוסי מאי קסבר אי קסבר עיקר שירה בפה [ג] עבדים סגיא אי קסבר עיקר שירה בכלי לוים בעינן לעולם קסבר עיקר שירה בפה והכא במעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות קמיפלגי מ"ד עבדים היו קסבר אין מעלין מדוכן לא ליוחסין ולא למעשרות מ"ד לוים היו [ב]קסבר מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשרות [ד] ולמ"ד ישראלים היו קסבר מעלין מדוכן ליוחסין ולא למעשרות: תנו רבנן (ב)השיר מעכב את הקרבן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מעכב מ"ט דר' מאיר [ה] דאמר קרא 1ואתנה את הלוים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל [ו] ולכפר על בני ישראל מה כפרה מעכבת אף שירה מעכבת ורבנן ההוא לאידך דר' אלעזר דאמר ר"א מה כפרה ביום אף [ז] שירה ביום: אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר 2ושרת בשם ה' אלהיו איזהו שירות שבשם הוי אומר זה שירה ואימא נשיאות כפים מדכתיב 3לשרתו ולברך [ח] בשמו מכלל דברכת כהנים לאו שירות היא רב מתנה אמר מהכא 4תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה ואימא דברי תורה דכתיב 5פקודי ה' ישרים משמחי לב משמחי לב איקרי טוב לא איקרי ואימא בכורים דכתיב 6ושמחת בכל הטוב טוב איקרי טוב לבב לא איקרי א"ר מתנה מנין לביכורים [ד]שטעונין (ג)שירה אתיא טוב טוב מהכא איני (ד)והא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן [ה]מנין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר 7ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין משכחת לה (ה)כדתני [ט] ר' יוסי פרי [י] אתה מביא [ו]ואי אתה מביא משקין הביא ענבים ודרכן מנין ת"ל תביא: חזקיה אמר מהכא 8וכנניהו שר הלוים [יא] [יב] (ישור) במשא כי מבין הוא אל תיקרי [יג] (ישור) אלא ישיר בלווטי א"ר יוחנן מהכא 9לעבוד עבודת עבודה איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אומר זו שירה רבי יצחק אמר מהכא 10שאו זמרה ותנו תוף כנור נעים עם נבל ר"נ בר יצחק אמר מהכא [יד] (11הם) ישאו קולם ירונו בגאון ה' צהלו מים: ותנא מייתי לה מהכא 12ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ממשמע שנאמר בכתף איני יודע שישאו מה ת"ל ישאו אין ישאו אלא לשון שירה וכן הוא אומר שאו זמרה ותנו תוף ואומר ישאו קולם ירונו וגו' חנניא בן אחי רבי יהושע אמר מהכא 13משה ידבר והאלהים יעננו בקול

על

* * *

עשרה נקבים היו בה. ובכל נקב היה קנה אחד ובכל קנה וקנה היו בו י' נקבים ובכל נקב של קנה [טו] הוציא מין זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר [טז]: **וסימניך.** שלא תטעה מי אמר מאה מי אמר אלף: **מתניתא גוזמא.** דרך משניות לשנות גוזמא כגון הנך דאמר בשחיטת חולין בפרק גיד הנשה (דף צ:): **רבי יוסי.** דאמר ישראלים מיוחסים היו מאי קסבר אלא דכ"ע עיקר שירה בפה: **בין למעשרות.** דמחזקינן ליה בחזקת לוי: **ואתנה את הלוים.** ולוים משוררים הם: **שבשם.** שמזכירין בו שם שמים (א): אין אדם אומר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב דכתיב (ישעיה סה) הנה עבדי ירונו מטוב לב: **אימא ביכורים.** וה"ק קרא תחת אשר לא הבאת ביכורים: **מנין לביכורים שטעונין שירה.** שאומרים ארוממך ה' כי דליתני (ו) כדתנן במס' ביכורים (פ"ג מ"ד): **טוב טוב.** כתיב הכא בכל הטוב וכתיב בשירה (דברים כח) בשמחה ובטוב לבב: **פרי.** בביכורים כתיב (שם כו) מראשית [יז] פרי: **הביא ענבים.** לעזרה לביכורים ודרכן מנין שיביא ת"ל אשר תביא מארצך מ"מ: [יח] **(ישור במשא) חזקיה אמר מהכא.** אשכחן שירת לוים מן התורה ישור במשא [יט] נשיאות קול בשיר: **בלווטי.** שם חכם: **שירה.** צריך עבודת קרבן שאינו נאמר אלא על היין של נסכי קרבן כדכתיב (במדבר י) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם: **צהלו מים.** יצהלו בשיר בית המקדש יותר מצהלת ים סוף: **מייתי לה מהכא.** לעיקר שירה מן התורה:

על

* * *

לא דכ"ע עיקר שירה בפה. קשה בפרק החליל (סוכה נא.) קאמר דאי עיקר שירה בפה אין שיר של קרבן נמי דחי שבת וי"ט לעשותו בכלי וא"כ מתני' דקתני י"ב ימים החליל מכה מני וי"ל דודאי תנאי דמתניתין אית להו עיקר שירה בפה אבל איכא תנא דרבי יוסי בר יהודה התם דאמר דשיר בכלי [כ] (דקרבן) דחי שבת וי"ט ואתי [כא] רישא כוותיה: **השיר** מעכב הקרבן. קשה דהא השיר בשעת ניסוך והניסוך אין מעכבת הקרבן דאדם מביא זבחו היום ונסכים [כב] מכאן עד ארבעה ימים (מנחות דף טו:) ונראה לפרש שיר מעכב את הקרבן היינו ניסוך שאם אין שירה אין ניסוך: **משמח** לב איקרי טוב לא איקרי. וא"ת והכתיב (משלי ד) לקח טוב נתתי לכם (תהלים קיט) טוב לי תורת פיך וי"ל דה"ק משמח לב איקרי טוב [כג] שסמוך (ללב) לשמחה ומשמעותו לשון שמחה א"נ טוב הסמוך ללב לא איקרי וא"ת והא כתיב (רות ג) וייטב לבו ופירש"י שיש במדרש וייטב לבו בתלמוד תורה וה"נ דרשינן שבת (דף סג:) ויטיבך לבך על תלמוד תורה וי"ל דלא כתיבי בהדיא ולפ"ז לא הוי אתי שפיר הא דמקשה ואימא ביכורים דהא טוב סמוך ללב לא איקרו וי"ל דה"נ משני דבעינן טוב הסמוך ללב ומיהו כיון דהיה יודע דבעינן טוב הסמוך ללב מעיקרא שוב לא צריך להקשות עוד מביכורים ולשון ראשון עיקר: **מנין** לביכורים שטעונין שירה. פרש"י [כד] (דתנא) שהיו טעונין שירה [כדתנן במס' ביכורים] (פ"ג מ"ד) החליל (היה) מכה לפניהם [כו'] [כה] והא דפריך איני והא אמר ר' שמואל בר נחמני ומקשה [כו] לרבי שמואל בר נחמני אך יש תימה אמאי לא מקשה ליה בהדיא מן המשנה וי"ל שהש"ס לא הביא המשנה דזרעים וגם מילתיה דר' שמואל בר נחמני לא אייתי ליה הש"ס אלא אגב גררא הלכך לא פריך אלא הכי ולרבי נראה שהשיר המשנה [כז] על ביכורים אינו עיקר השיר כ"א לשמחה בעלמא הלכך לא פריך מינה לר' שמואל בר נחמני ולא כפירש"י ויש תימה דלא איירי המשנה בעיקר שיר כלל ועוד הקשה ר' אלחנן היכי מוקי לה למשנת ביכורים הכא בהביא ענבים ודרכן דהא בכל הביכורים איירי בתאנים וחטין וכל ז' המינין [כח] ואין לפרש דה"ק שאם הביא ענבים בביכורים ודרכן לאחר כך שלא תפקע מהם קדושת הביכורים אע"ג דכתיב בקרא פרי דהתם תניא בחולין פרק העור והרוטב (דף קכ:) אין מביאין ביכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים אלמא שהמשקה מהם חשוב לביכורים אלא דיש לפרש הביא ענבים ודרכם פי' הפריש ענבים ודרכם מנין שכשרים לביכורים ת"ל תביא והא דתניא אין מביאין ביכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים דמשמע לכתחילה מביאין יש לפרשו בדיעבד [כט] דהא קרא כתיב שאומרים שיר על ביכורים והיכי כתב קרא בדיעבד ונראה לפרש דמיירי לכתחלה וה"פ הביא ענבים ודרכן מנין שיביאם לכתחילה ת"ל תביא דמשמע לכתחילה ומשנת ביכורים נמי אתיא שפיר דמיירי במשקין היוצאין מזיתים וענבים שאומרים עליהם שירה לכתחילה ואיידי דתקנו עליהם שירה תקנו נמי בכל הביכורים של ז' המינים ולא קשיא מידי מכל מה שהקשיתי לעיל וצ"ע בירושלמי: **אל** תיקרי [ל] ישור אלא ישיר. תימה דכמה קראי איכא בדברי הימים (א ט) בני פלוני משוררים וי"ל דבעי לאשכוחי דשירה מן התורה לכך דייק ליה מהך קרא דכתיב ישור במשא וכתיב עבודת משא אי נמי מפיק מקראי שהיא עבודה וזר חייב עליה מיתה:

מהכא

* * *

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ג:

לב ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ב:

לג ג מיי' פ"ג מהלכות כלי מקדש הלכ' ב:

לד ד מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה א ויז:

לה ה מיי' [פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב כצ"ל] (פ"ו מהלכות תמידין הלכה ה):

לו ו מיי' פ"ב מהלכות בכורים הלכה ד:

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שבשם כו' שמים הס"ד ואח"כ מ"ה זו שירה אין אדם:

* * *

מוסף רש"י

במעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות. הרואהו עומד על הדוכן עם הלוים, אין צריך לבדוק אחריו לא להשיאו מיוחסת ולא לתת לו מעשר ראשון, דודאי לוי הוא, שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם כי אם לוים כדי שלא יטעו בהם בני אדם להחזיקם כלוים ואינם לוים (סוכה נא.). **אין מעלין מדוכן לא ליוחסין וכו'.** אין סומכין על הדוכן מלבדוק אחריו להעלותן ליוחסין, הלכך לא נזהרו על כך (שם). **מעלין מדוכן ליוחסין.** שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם עבדים, **ולא למעשרות.** שלא נזהרו מלהעמיד שם ישראל (שם). **שאין אומרים שירה.** שאין אומרים הלוים שיר של קרבן במקדש, **אלא על היין.** כשמנסכין נסכי מזבח (ברכות לה.). **פרי אתה מביא.** מראשית כל פרי (חולין קכ:). **ת"ל תביא.** אשר תביא מארצך, דהוה ליה למכתב אשר מארצך (שם).

* * *

שינויי נוסחאות

א] אמה וגמדא אמה [תיבת וגבוה נמחק] (ש"מ), **ב]** קלא בעלמא הוא ומ"ד [ותיבת דעבידא נמחק] (ש"מ), **ג]** בפה בעבדים (ש"מ), **ד]** למעשרות ומאן דאמר ישראלים (ש"מ), **ה]** א"ר אלעזר כצ"ל וכ"א בילקוט וכזה תבין מה דקאמר בסמוך לקמן ורבנן ההוא לאידך דרבי אלעזר כו', **ו]** ישראל וגו' ולכפר (ש"מ), **ז]** אף שיר ביום כצ"ל. (ש"מ), **ח]** לשרתו ולברך בשם ה' (דברים כא, ה) [וכ"ב ובקצת ס"י כתוב לשרתו ולברך בשמו כבעמוד] (ש"מ), **ט]** בדפו"ר רב יוסף (וכ"ה בילקוט פ' כו ופ' תבא), **י]** פרי פרי אתה (ש"מ), **יא]** שר הלוים במשא יסר כי מבין הוא אל תקרי יסר אלא ישיר בלוטי א"ר יוחנן (ש"מ), **יב]** במשא יסור, **יג]** יסור, **יד]** צ"ל המה, **טו]** של קנה מוציא כמין זמר כצ"ל (ש"מ), **טז]** (נוסף דיבור) וגמדא. גבוהה: (ש"מ), **יז]** מראשית כל פרי (ש"מ), **יח]** תיבות ישור במשא נמחק (ש"מ), **יט]** במשא בנשיאות קול (ש"מ), **כ]** נ"א ושיר של קרבן דחי כו' (צ"ק), **כא]** נ"א מתני' עיין צ"ק, **כב]** ונסכים אפילו מכאן עד (ש"מ), **כג]** עי' הגהות צ"ק, **כד]** פירש"י דתנן שהיו (ש"מ), **כה]** לפניהם כו' ארוממך וגו' והא (ש"מ), **כו]** צ"ל מקשה, **כז]** בדפו"ר של ביכורים, **כח]** נ"א ועוד רבי יוסי גופיה היכי קאמר ואין לפרש דה"ק (צ"ק), **כט]** בדיעבד וליתא דהא קרא כתיב דאומרים שירה (ש"מ), **ל]** תקרי יסר אלא ישיר [תיבת ישור נמחק] (ש"מ),

* * *

שיטה מקובצת

קסבר מעלין מדוכן וכו'. וא"ת ולא יעלו מדוכן ליוחסין ולמעשרות ויעלו עבדים לדוכן וי"ל דה"ק גזירה שמא יבא להעלות ליוחסין ולמעשרות. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **השיר מעכב את הקרבן.** וא"ת והלא השיר אינו בא אלא על הנסכין כדאמרינן לקמן דאין אומרים שירה אלא על היין, ואמרי' בפ' הקומץ רבה [זוטא] (מנחות טו.) דאפילו לרבי מאיר אדם מביא זבחו היום ונסכיו לאחר כמה ימים וכיון דאין ניסוך אין שיר ואפילו הכי לא מעכב, וי"ל דהא דקאמר דשיר מעכב היינו כשהביא הנסכים עם הקרבן אבל כשלא הביאם עם הקרבן לא שייך עיכוב בשיר. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **השיר מעכב את הקרבן דברי ר' מאיר.** הא דאמרינן בפ' בתרא דתענית (כז.) כהנים לוים וישראלים מעכבין את הקרבן תניא ר"ש אומר כהנים לוים וישראלים וכלי שיר וכלי שרת מעכבין את הקרבן במאי קמיפלגי רבנן סברי עיקר שירה בפה ורבי שמעון סבר עיקר שירה בכלי אלמא לדברי הכל השיר מעכב איכא למימר דסבירא ליה כר' מאיר, אי נמי הא דקאמר מעכבין היינו שצריך לעשות כן מן התורה אבל כפרה לא מעכבי, וכן מסתבר דישראל לא מעכבי כפרה דתשמרו להקריב לי כתיב וצריכין שיעמדו ישראל על קרבנם אבל אי ליתנהו שם לא מעכבי כפרה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **אף שיר ביום כצ"ל.** אף שיר ביום פי' כשמביא נסכים ביום אבל אם הביא נסכים בלילה לא יאמר שיר, וכן לר"מ לא מעכבי אם לא הביא הנסכים עם הזבח כדפרשית. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **מדכתיב לשרתו ולברך.** הקשה הר"ר אלחנן דהכא מרבינן מושרת לוים לשיר ובספרי (פ' שופטים יח, ז) דריש ושרת פרט ללוים שאין ראוין לשירות וי"ל דהכא מרבינן מבשם כדקאמר איזהו שירות שהוא בשם והדר דריש מושרת ועיקר שירות אינו בלוים. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **הביא ענבים ודרכן מנין.** אין לפרש הביא ענבים בכורים ודרכן אח"כ לא פקע מהן בכורים אע"ג דכתיב בקרא פרי, דהא תנן בפ' י"א דתרומות (מ"ג) אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, אלמא מביאין מהן משקה, והא דקאמר הכא ואי אתה מביא משקה היינו לכתחלה אין לדרכן, הביא ענבים ודרכן מנין כלומר הפריש ענבים לשם בכורים ודרכן מנין שיביא מהן המשקה, ובשילהי מסכת חלה (פ"ד מי"א) תנן יוסף הכהן הביא בכורים יין ושמן ולא קבלו ממנו וקאמר עלה בירושלמי (שם ה"ח) תמן תנינן אין מביאין בכורים משקה ר' אילא בשם ר' אלעזר (תני) [כיני מתני'] אין עושין בכורים משקה ואפי' משזכו בהן הבעלים והתנן דרך בכורים להביאן משקה מנין שיביא ת"ל תביא, תמן כשלקטן בשעה ראשונה על מנת כן ברם הכא בשלא לקטן בשעה ראשונה על מנת כן, ויראה לי לפי הירושלמי דאם לקטן על מנת לדרכן ולהביא יין בהא נמי אמרינן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה ואם דרכן מביא משקה אבל אם לא לקטן לכך ודרכן אין מקבלין ממנו ולהכי לא קבלו מיוסף הכהן עכ"ל הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **תוס' ד"ה מניין לביכורים.** וז"ל הרא"ש ז"ל מנין לביכורים שטעונים פרש"י דתנן החליל מכה וכו' הגיעו לעזרה דברו הלוים וכו', וליתא אלא שיר דהכא היינו בשעת תנופה שהיא עבודה בבכורים, ודהתם היינו מיד כשהגיעו לעזרה ע"כ: **ד"ה אל תקרי וכו'.** נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל תימה אמאי מייתי הנך אמוראי קראי סתומים וצריך לפרש ולא מייתי כמה מקראות [דכתיבי] בדברי הימים פלוני משורר פלוני משוררים, וי"ל שמחזירים להביא מקראות להוכיח שהשיר הוא מן התורה ומייתי קרא דכתי' בהו לשון משא ומצינו בתורה דכתי' לעבוד עבודת משא ע"כ: